

Dominika Naglik, University of Economics and Humanities (Bielsko-Biała, Poland)

ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF POLAND'S MEMBERSHIP IN THE STRUCTURES OF THE EUROPEAN UNION

Abstract. *The study attempts to assess the advantages and disadvantages of Poland's membership in the structures of the European Union. The most important advantages included financial support, mobility of students and society, increased sense of security and increased importance of Poland in the international arena. At the same time, some disadvantages of EU membership were also pointed out, including a threat to the native culture, restrictions on the country's sovereignty, brain drain and the introduction of the euro currency.*

Keywords: *European Union, Poland, membership of the European Union, integration with the Union, cooperation*

ZALETY I WADY CZŁONKOSTWA POLSKI W STRUKTURACH UNII EUROPEJSKIEJ

Streszczenie. *W opracowaniu została podjęta próba oceny zalet i wad członkostwa Polski w strukturach Unii Europejskiej. Wśród najistotniejszych plusów wymieniono wsparcie finansowe, mobilność studentów i społeczeństwa, zwiększenie poczucia bezpieczeństwa, wzrost znaczenia Polski na arenie międzynarodowej. Jednocześnie wskazano także na pewne minusy członkostwa w Unii, w tym zagrożenie dla kultury rodzimej, ograniczenia w zakresie suwerenności kraju, drenaż mózgów czy wprowadzenie waluty euro.*

Słowa kluczowe: *Unia Europejska, Polska, członkostwo w Unii Europejskiej, integracja z Unią, współpraca*

Wstęp

Przedmiotem niniejszego rozważania jest przedstawienie oraz przeanalizowanie korzyści, jak i minusów płynących z członkostwa Polski w Unii Europejskiej. Przystąpienie Polski do Unii było na pewno ważnym etapem w historii kraju, który wpłynął na politykę zagraniczną i gospodarczą przynosząc zarówno pozytywne jak i negatywne skutki.

Celem artykułu jest pokazanie zarówno zalet, jak i wad udziału naszego kraju w Unii, aby ukazać różnorakie ujęcia tej współpracy i jej wpływu na politykę, gospodarkę i społeczeństwo Polski. Dwadzieścia lat członkostwa Polski w Unii Europejskiej to dobry czas, aby przyjrzeć się naszej obecności w Unii i zrobić analizę pozytywnych i negatywnych doświadczeń. Z jednej strony integracja z Unią dała Polsce wiele możliwości, w tym równowagę w obszarze politycznym jak i gospodarczym, Polska otrzymała ogromne wsparcie finansowe w ramach różnych programów unijnych oraz dostęp do zagranicznego rynku pracy. Z drugiej strony, członkostwo z Unią Europejską spowodowało pewne zakazy i obostrzenia, które miały wpływ m.in. na suwerenność kraju, konkurencję oraz kontrolę.

Praca składa się z dwóch rozdziałów, zaczynając od wstępu, poprzez krótkie omówienie historii Unii Europejskiej, a następnie plusów i minusów płynących z członkostwa Polski w Unii Europejskiej.

1. Unia Europejska i jej historia

Unia Europejska to gospodarczo-polityczny związek 28 demokratycznych państw europejskich.¹ Instytucja ta powstała 1 listopada 1993 roku na mocy Traktatu z Maastricht. Powstanie Unii to wynik wieloletniego rozwoju w zakresie politycznym, gospodarczym i społecznym. Podstawą działalności Unii Europejskiej była Europejska Wspólnota Węgla i Stali, która została założona w roku 1952. Następnym poczynaniem było założenie Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej (EWG) w 1958 roku. Do organizacji wstąpiło wówczas sześć państw: Włochy, Niemcy, Luksemburg, Holandia, Francja i Belgia. Z biegiem lat liczba państw członkowskich Unii stale wzrastała. Obecnie w skład Unii Europejskiej wchodzi 28 państw, w tym Polska.

Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej nastąpiło w maju 2004 roku po okresie wieloletnich starań i obowiązywania przepisów przejściowych. Wniosek o przystąpienie do Unii złożyła, bowiem Polska już w kwietniu 1994 roku. W okresie przedakcesyjnym w Polsce musiało się dokonać wiele zmian w zakresie ekonomicznym i politycznym. Przeprowadzone zostało również referendum wśród Polaków, którzy dali odpowiedź na pytanie „Czy wyraża Pan/Pani zgodę na przystąpienie Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej?”

Tabela 1. Wynik referendum dotyczącego przystąpienia Polski do Unii Europejskiej

Odpowiedź	Głosów	
	Liczba	%
TAK	13 514 875	77,45
NIE	3 935 655	22,55
Głosy ważne	17 450 527	99,28
	126 187	0,72
Razem	17 576 714	100,00
Frekwencja	58,85	
Frekwencja wymagana	50,00	

Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Referendum_w_Polsce_w_2003_roku, data dostępu 21.03.2024.

¹ https://pl.wikipedia.org/wiki/Unia_Europejska, data dostępu 21.03.2024 r.

Główne cele Unii Europejskiej to:

- wspieranie pokoju, wartości EU i dobrobytu obywateli UE,
- zapewnienie wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości na obszarze pozbawionym granic wewnętrznych i jednocześnie podejmowanie odpowiednich działań na granicach zewnętrznych w celu uregulowania kwestii azylu i imigracji oraz zapobiegania i zwalczania przestępczości,
- ustanowienie rynku wewnętrznego,
- osiągnięcie zrównoważonego rozwoju opartego na trwałym wzroście gospodarczym i stabilności cen oraz wspieranie wysoce konkurencyjnej gospodarki rynkowej umożliwiającej pełne zatrudnienie i postęp społeczny,
- ochrona i poprawa jakości środowiska,
- wspieranie postępu naukowo-technicznego,
- zwalczanie wykluczenia społecznego i dyskryminacji,
- propagowanie sprawiedliwości społecznej i ochrony socjalnej, równości kobiet i mężczyzn oraz ochrony praw dziecka,
- zwiększanie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej oraz solidarności między krajami UE,
- ochrona bogatej różnorodności kulturowej i językowej UE,
- ustanowienie unii gospodarczej i walutowej, której walutą jest euro.²

Natomiast, zgodnie z informacją zamieszczona na oficjalnej stronie, Unia Europejska odwołuje się do następujących wartości:

Tabela 2. Wartości Unii Europejskiej

godność człowieka	wolność	demokracja
Równość	praworządność	prawa człowieka

Źródło: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/principles-and-values/aims-and-values_pl, data dostępu 21.03.2024

² https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/principles-and-values/aims-and-values_pl, data dostępu 21.03.2024.

2. Plusy i minusy członkostwa Polski w Unii Europejskiej

Polska przystępując do Unii Europejskiej w maju 2004 roku stała się jej pełnoprawnym członkiem. Niesie to za sobą określone rezultaty, zarówno te pozytywne jak i negatywne. Staraniom Polski o członkostwo w Unii Europejskiej towarzyszyły liczne kontrowersje.³ Jednak członkostwo w organizacji międzynarodowej zobowiązuje czasem do pójścia na ustępstwa, ponieważ nie zawsze kierunek działań wszystkich członków jest identyczny. Nierzadko należy zrezygnować z uzyskania profitów w danej dziedzinie, by zyskać w innej.

Do najważniejszych korzyści przystąpienia Polski do Unii Europejskiej zaliczyć należy:

- wsparcie finansowe,
- mobilność studentów i społeczeństwa,
- zwiększenie poczucia bezpieczeństwa,
- wzrost znaczenia Polski na arenie międzynarodowej.

Natomiast do minusów płynących z dołączenia naszego kraju do organizacji należy:

- zagrożenia dla kultury rodzimej,
- ograniczenia w zakresie suwerenności kraju,
- drenaż mózgów,
- wprowadzenie waluty euro.

2.1. Wsparcie finansowe

Wejście naszego kraju do Unii Europejskiej wpłynęło pozytywnie na rozwój gospodarki dzięki wpływom pieniędzy w ramach różnych unijnych funduszy.

³ *Polska w Unii Europejskiej – od stowarzyszenia do piętnastolecia członkostwa*, A. A. Ambroziak, A. D. Szypulewska-Porczyńska, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2020, s. 323.

Tabela 3. Transfery z UE do Polski w latach 2004-2023

Polityka spójności	153 794 583 733 euro
Wspólna polityka rolna	74 056 561 860 euro
Wpłaty do budżetu UE	78 535 292 738 euro
Saldo rozliczeń RP – UE	157 225 480 923 euro

Źródło: <https://www.money.pl/pieniadze/19-lat-temu-polska-weszla-do-ue-oto-bilans-czlonkostwa-6892963104406080a.html> data dostępu 22.03.2024.

Środki finansowe pozyskane z Unii Europejskiej pozwoliły na rozwój gospodarczy, społeczny i infrastrukturalny Polski. Takie inicjatywy jak:

- dofinansowywanie przedsiębiorców w zakresie rozpoczęcia działalności gospodarczej,
- subwencja dla firm,
- propagowanie zatrudnienia poprzez dofinansowanie staży osób bezrobotnych czy szkoleń
- przekazanie funduszy unijnych instytucjom oświatowym, z których m.in. finansowane były remonty budynków czy boiska szkolne

to tylko niektóre działania, z których Polska czerpie korzyści w ramach środków z członkostwa w Unii. Pieniądze z Unii przeznaczone są również na wiele innych dziedzin życia: sport, kultura czy nauka.

2.2 Mobilność studentów i społeczeństwa

Swobodny przepływ studentów i społeczeństwa przysparza wiele korzyści w zakresie poprawy kapitału ludzkiego, wymiany i rozpowszechniania wiedzy i informacji oraz tworzenia sieci transgranicznych.⁴ Aby pokazać jak wysoki jest wskaźnik zainteresowania wyjazdami wśród studentów przedstawiono liczbę uczestników programu Erasmus w latach 2017-2022:

⁴ [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/648145/IPOL_BRI\(2020\)648145_PL.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/648145/IPOL_BRI(2020)648145_PL.pdf) data dostępu 20.03.2024.

Tabela 4. Liczba uczestników programu Erasmus w latach 2017-2022

Rok	Liczba uczestników
2017	3 448
2018	3 590
2019	3 882
2020	2 058
2021	3 518
2022	3 347

Źródło: https://radon.nauka.gov.pl/raporty/studenci_erasmus_2022, data dostępu 20.03.2023

Uzyskiwanie wykształcenia za granicą wpływa na doświadczenie w zakresie kultury i języka innego kraju, jak również wpływa na wzrost kompetencji. Jest to możliwe dzięki procesowi bolońskiemu, który stworzył europejski system transferu i akumulacji punktów. Proces ten ma za zadanie wzajemne uznawanie kwalifikacji uzyskanych w szkołach wyższych.

Otwarcie granic w ramach Unii Europejskiej dało również możliwość pracownikom wyboru miejsca pracy i skorzystania z oferty innych krajów, bez konieczności ubiegania się, jak dotychczas, o stosowne pozwolenia. Rozszerza to ich perspektywę rozwoju ścieżki zawodowej, a także wzbogaca o nowe doświadczenie zawodowe oraz pozwala na zdobywanie nowych umiejętności.

Proces wejścia do Unii Europejskiej pozwolił też na wyjazdy, w ramach oczywiście strefy Schengen, bez obowiązku starania się o wizę. Zatem Polacy mogą swobodnie podróżować i zwiedzać członkowskie kraje Unii bez konieczności weryfikacji na granicach.

2.3. Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa

Celem europejskiej unii bezpieczeństwa jest:

- zapewnienie, by polityka bezpieczeństwa UE odzwierciedlała zmiany w zagrożeniach dla bezpieczeństwa w Europie,
- budowanie długoterminowej, zrównoważonej odporności,
- zaangażowanie unijnych instytucji i agencji, rządów, sektora prywatnego i osób prywatnych w ramach podejścia obejmującego całe społeczeństwo,

- połączenie wielu obszarów polityki mających bezpośredni wpływ na bezpieczeństwo.⁵

Za swoje działania Unia Europejska w roku 2012 została nagrodzona Pokojową Nagrodą Nobla. Nagrodę tę otrzymała za pomoc „w transformacji większości Europy z kontynentu wojny w pokojowy kontynent”. Tym samym doceniono trud Unii włożony w propagowanie pokoju, pojednania i demokracji.

Wspólna polityka w zakresie bezpieczeństwa umożliwia współdziałanie z innymi krajami wchodzącymi w skład Unii Europejskiej w obszarze zarządzania kryzysowego czy zwalczania terroryzmu. Ponadto członkowie organizacji zapewniają się wzajemnie wspierać w przypadku napaści z zewnątrz. Dzięki członkostwu Polska może korzystać m.in. z takich narzędzi jak Europejski Nakaz Aresztowania. Celem tego programu jest ułatwienie czynności zmierzających do przyspieszenia w obszarze przekazywania osób oskarżonych lub skazanych między państwami wchodzącymi w skład Unii Europejskiej. Ważnym czynnikiem jest także tzw. prawo do ochrony konsularnej, które mówi o tym, że Polacy w przypadku jakiegokolwiek niebezpieczeństwa mogą skorzystać z pomocy konsularnej innych państw członkowskich.

2.4 Wzrost znaczenia Polski na arenie międzynarodowej

Członkostwo Polski w Unii Europejskiej, a także jej praca i wkład w funkcjonowanie organizacji mają wpływ na wzrost znaczenia Polski na polu międzynarodowym. Nasz kraj jest czynnym współuczestnikiem takich organizacji jak Organizacja Narodów Zjednoczonych, Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie, Organizacja Narodów Zjednoczonych ds. Edukacji, Nauki i Kultury. Poprzez poczynania dyplomatyczne Polska umacnia swoje interesy i wpływy na światowej arenie. Jako członek, Polska ma sposobność oddziaływania na sprawy dotyczące przyszłości Unii, co daje jej większe możliwości nadawaniu kierunku polityce europejskiej.

2.5. Zagrożenie dla kultury rodzimej

Integracja z Unią Europejską może kierować do jednorodnej kultury i tym samym powodować zanikanie lokalnych tradycji i wartości. Skutkuje to utratą niepowtarzalnych cech kulturowych państwa i innych krajów członkowskich. Otwarcie się na rynki międzynarodowe

⁵ https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-of-life/european-security-union_pl data dostępu 21.03.2024.

powoduje zwiększone zagrożenie dla rodzimych producentów. Tym samym może to doprowadzić do ograniczenia własnych produkcji na rzecz popularnej kultury masowej. Unia Europejska posiada w swoich zasobach standardy również dla obszaru w zakresie kultury, co prowadzić może do komercjalizacji różnych form kulturowych – sztuki, muzyki, filmu. Ponadto skutkiem zjednoczenia z Unią Europejską w zakresie rozwoju gospodarczego, urbanizacji czy zmian społecznych może być zanik dziedzictw kulturowych, które uważa się za bezcenne dla danego społeczeństwa.

2.6. Ograniczenie w zakresie suwerenności kraju

Suwerenność to zdolność do samodzielnego, niezależnego od innych podmiotów sprawowania władzy politycznej nad określonym terytorium, grupą osób lub samym sobą. Suwerenność państwa obejmuje niezależność w sprawach wewnętrznych i zewnętrznych.⁶

Ograniczenia w zakresie suwerenności są integralnym elementem członkostwa w Unii Europejskiej i są następstwem faktu, że członkowie organizacji obligują się do wspólnej współpracy i podporządkowaniu się standardom. Prawo Unii Europejskiej jest prawem nadrzędnym nad prawem krajowym. Konsekwencje tego stanu oznaczają, że postanowienia, które są podejmowane na szczeblu Unii, mają pierwszeństwo przed ustaleniami na szczeblu krajowym. W takich obszarach np. jak handel, prawa konsumentów czy środowisko państwa członkowskie muszą przestrzegać wspólnych dyrektyw i zarządzeń.

2.7. Drenaż mózgów

Powszechna Deklaracja Praw Człowieka mówi o tym, że każdy człowiek posiada prawo do swobodnej migracji, w tym do opuszczenia państwa, w dowolnym dla niego momencie. Drenaż mózgów to zjawisko polegające na wyjeździe wysoce wykwalifikowanych osób do krajów, gdzie otrzymują lepsze wynagrodzenie i zabezpieczenie ekonomiczne. Skutkuje to wieloma negatywnymi czynnikami dla kraju, m.in.:

- niedoborem wykwalifikowanej kadry,
- niżem demograficznym,
- utratą wpływów podatkowych,
- przyspieszeniem procesu starzenia się społeczeństwa,
- podniesieniem płac w brakujących zawodach,

⁶ B. Ekstonowicz, *Polityczne aspekty członkostwa Polski w Unii Europejskiej a suwerenność III RP*, Civitas Hominibus: rocznik filozoficzno-społeczny, 7/2012, s.75.

- problemami społecznymi (rozłąka z rodziną).

Zgodnie z wynikami opracowanymi przez Główny Urząd Statystyczny, w końcu roku 2022, poza granicami naszego kraju przebywało około 1523 tysięcy obywateli.

Tabela 5. Szacunek emigracji z Polski na pobyt czasowy powyżej
12 miesięcy w latach 2017-2022

Kraj emigracji	Liczba emigrantów w tys.					
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Ogółem	1 690	1 634	1 633	1 531	1 547	1 523
W tym Europa	1 592	1 540	1 539	1 443	1 459	1 436
Unia Europejska (26 krajów)	1 489	1 433	1 428	873	881	867
w tym:						
Austria	30	31	32	32	32	32
Belgia	48	48	48	47	47	46
Czechy	6	6	6	4	4	4
Dania	24	25	25	25	27	26
Francja	23	21	21	22	21	21
Grecja	7	7	6	6	6	6
Hiszpania	32	32	32	32	32	32
Holandia	88	96	104	110	118	116
Irlandia	84	85	86	88	89	87
Niemcy	410	419	417	418	418	411
Szwecja	29	29	29	28	29	28
Wielka Brytania	629	559	547	--	--	--
Włochy	59	55	53	48	46	45
Kraje spoza UE	103	107	112	570	578	569
w tym:						
Islandia	11	13	14	14	14	14
Norwegia	72	73	75	77	78	77
Szwajcaria	18	20	21	23	24	24
Wielka Brytania	--	--	--	449	454	446

Źródło: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/migracje-zagraniczne-ludnosci/informacja-o-rozmiarach-i-kierunkach-emigracji-dlugookresowych-w-latach-2017-2022,18,1.html> data dostępu 22.04.2023

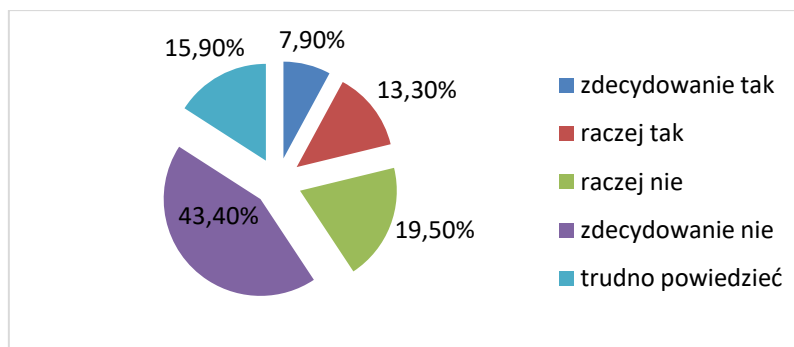
Drenaż mózgów budzi w Polsce coraz większe obawy oraz osłabia naszą gospodarkę. Chęć poprawy swojego życia oraz uzyskanie lepszych zarobków to główne motywy migracji wykwalifikowanej siły roboczej. Jest to wyzwanie dla gospodarki światowej.

2.8 Wprowadzenie waluty euro

Polska została członkiem Unii Europejskiej, podpisując traktat akcesyjny, w którym zobowiązała się przystąpić również do unii gospodarczej i walutowej.⁷ Wprowadzenie waluty euro jest postrzegane, jako ryzyko i wyzwanie dla kraju. Zmiana waluty skutkuje dla kraju utratą nadzoru nad polityką pieniężną, dlatego, że ustalenia w przedmiotowej sprawie zapadać będą na szczeblu międzynarodowym, a nie krajowym. Skutki uboczne wprowadzenia nowej jednostki monetarnej dla niektórych sektorów gospodarki mogą być bardzo trudne i kosztowne. Może prowadzić także do wzrostu cen towarów czy usług, co wpłynie negatywnie na życie codzienne społeczeństwa.

Według sondażu przeprowadzonego w 2023 roku większość Polaków stoi na stanowisku, aby nie zmierzać w kierunku wprowadzenia euro. Dowodem na to jest wynik odpowiedzi Polaków na pytanie „Czy Pana/Pani zdaniem nowy rząd KO, Trzeciej Drogi i Lewicy powinien dążyć do wprowadzenia w Polsce waluty euro?”

Rysunek 1. Wprowadzenie waluty w Polsce

źródło: <https://www.money.pl/gospodarka/euro-w-polsce-zdecydowany-sygnal-dla-nowego-rzadu-6963691269434112a.html> data dostępu 21.04.2023)

Pomimo licznych głosów krytycznych dotyczących wprowadzenia waluty euro należy również przeanalizować korzyści płynące z przyjęcia jednolitej waluty. Jedną z zalet jest eliminacja ryzyka zmiany kursu walutowego, a tym samym ponoszenia dodatkowych kosztów

⁷ Polska w Unii Europejskiej. Nowe Wyzwania, J. Barcza, S. Domaradzki, R. Kuligowski, M. Szewczyk, E. Szklarczyk-Amati, Komisja Europejska, Przedstawicielstwo w Polsce, Warszawa 2018, s. 126

związanych z wymianą waluty. Przedsiębiorstwa, instytucje czy osoby prywatne nie muszą martwić się o fluktuacje walutowe. Zwiększa to konkurencyjność i efektywność gospodarek. Ponadto euro jako druga najczęściej używana waluta na świecie potęguje pozycję strefy euro na rynku finansowym, co w konsekwencji wpływa na większą stabilność gospodarczą i polityczną regionu. Z jednolitą walutą znikają również zagrożenia związane z niestabilnością walutową.

Zakończenie

Członkostwo Polski w Unii Europejskiej dało krajowi szansę dużego skoku w rozwoju gospodarczym i politycznym pomimo pewnych wad związanych z integracją. Wynikiem tego jest pozytywna opinia społeczeństwa w temacie poparcia przynależności Polski do Unii. 75% Polaków uważa, że członkostwo Polski jest ważne, a 82% respondentów twierdzi, że Polska zyskuje na obecności w Unii. Poprawa jakości życia i nowe możliwości zawodowe (po 31%) oraz wkład UE w utrzymanie pokoju oraz bezpieczeństwa i rozwój gospodarczy Polski (po 29%) to kluczowe powody korzyści płynących z członkostwa.⁸ Podkreślić jednak należy, że mimo powszechnego poparcia dla Unii, opinia społeczeństwa nie jest jednoznacznie pozytywna i budzi pewne kontrowersje.

Bibliografia

1. Ekstonowicz B., *Polityczne aspekty członkostwa Polski w Unii Europejskiej a suwerenność III RP*, Civitas Hominibus: rocznik filozoficzno-społeczny, 7/2012.
2. *Polska w Unii Europejskiej. Nowe Wyzwania*, J.Barcza, S.Domaradzki, R.Kuligowski, M.Szewczyk, E.Szklarczyk-Amati, Komisja Europejska, Przedstawicielstwo w Polsce, Warszawa 2018.
3. *Polska w Unii Europejskiej – od stowarzyszenia do piętnastolecia członkostwa*, A.A.Ambroziak, A.D.Szypulewska-Porczyńska, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2020.
4. Tendera-Właszczuk H., Bąba W., Cymbranowicz K., Żaba G., *Piętnaście lat członkostwa Polski w Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Dyfin, Warszawa 2020.

⁸ <https://wilno.tvp.pl/74572788/sondaz-72-obywateli-ue-uwaza-ze-ich-kraj-zyskal-na-czlonkostwie-w-unii-europejskiej> data dostępu 22.04.2024.

Źródła internetowe

1. https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/principles-and-values/aims-and-values_pl, data dostępu 21.03.2024.
2. <https://www.money.pl/pieniadze/19-lat-temu-polska-weszla-do-ue-oto-bilans-czlonkostwa-6892963104406080a.html> data dostępu 22.03.2024.
3. https://radon.nauka.gov.pl/raporty/studenci_erasmus_2022, data dostępu 20.03.2023
4. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/648145/IPOL_BRI\(2020\)648145_PL.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/648145/IPOL_BRI(2020)648145_PL.pdf) data dostępu 20.03.2024.
5. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-life/european-security-union_pl data dostępu 21.03.2024.
6. <https://www.money.pl/gospodarka/euro-w-polsce-zdecydowany-sygnal-dla-nowego-rzadu-6963691269434112a.html> data dostępu 21.04.2023).
7. <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/migracje-zagraniczne-ludnosci/informacja-o-rozmiarach-i-kierunkach-emigracji-dlugookresowych-w-latach-2017-2022,18,1.html> data dostępu 22.04.2023.
8. https://pl.wikipedia.org/wiki/Referendum_w_Polsce_w_2003_roku, data dostępu 21.03.2024.
9. <https://wilno.tvp.pl/74572788/sondaz-72-obywateli-ue-uwaza-ze-ich-kraj-zyskal-na-czlonkostwie-w-unii-europejskiej> data dostępu 22.04.2024.